

Oh, pa še ta kurjava!

Sedim za mizo v kuhinji, ja, prav v tisti kuhinji, kjer se je v času mojih otroških let dogajalo toliko prijetnega in veliko težkega. Bili smo številna družina, živeli v svoji hiši v Novi ulici na Koroški Beli (pred tem Walvasorgasse – na nekdanjih Guntarjevih njivah). Zaposlen je bil le oče kot »personalec« za obrat Javornik II. Pisarna je bila nasproti železniške postaje Slovenski Javornik. Kadar smo z vlakom kam potovali, smo mu ponosno pomahali. Mama je gospodinjala, bila pa je izučena pletilja. Dva pletilna stroja sta bila pritrjena na posebno mizo, ki se je poleg jedilne drenjala v kuhinji, posebno v hladnih dneh. Pletla je vse, od vrhnjih oblačil do spodnjega perila, za dom iz volne našega bečka. Lepo oprano smo nosili k Jošanu in za nas je bila spredena le v eno tanko nit, primerno za stroj. Bombažno prejo je prinašala Slivnikova Vera. To je bila »šverc« roba. V njeni »borši« je bilo vedno kaj, česar se pri nas ni dobilo. Mama je »štrikala« še za druge in tako prislužila kakšen dinar. Za Miklavža smo dobili ob suhih krhljih, orehah in piškotih tudi rokavice, nogavice, mlajši pa mehke žabice iz italijanske »cefirke«. Za pletilni stroj je bila važna temperatura v prostoru. Le v kuhinji se je kurilo in zakurilo po trikrat na dan ne glede na letni čas: zjutraj pred šesto, da je bil za ata pripravljen zajtrk in za nas otroke pred šolo. Razumljivo spet opoldne za kosilo, ki je bilo ob dveh in še za večerjo, ki je morala biti ob šestih. Ne spomnim se, da bi kdaj kupili premog ali stog bukovih drv. Tako kurjavo sta imela le stari ata in botra, ki sta stanovala v hiši zgoraj, mi pa smo večinoma kurili smolo, pomešano z oblanci in žaganjem. Ta smola je bila odpadek v obratu »fajnpleh« ali obratu tanke pločevine. Pred uporabo je bila v kosih, po njej pa kot drobljenec. Ta drobljenec je bil naša glavna kurjava. S posebnim vozom (podoben ljubljanski cizi, le malo večji) smo ga vozili iz tovarne. Ata je poskrbel za prepustnico, pred zaključkom šihta počakal pri vratarju in z vozom odšel v obrat tanke pločevine po to črno smolo. Do vratarja mu je po navadi kdo pomagal, nato je tovor predal nam otrokom. Počakali smo, da je zatulilo. Ata je že prej odšel v svojo pisarno, odložil haljo in nato smo skupaj tovorili kurjavo proti domu, takrat še po cesti mimo Jakoba in Kosmača. Do Štefanca je še šlo, po Trncah je bilo zelo naporno, posebno, če je bila na vrhu še vreča z lesnimi odpadki. Ata je bil vesel, mi vozniki in potiskači pa ne. Doma se je delo nadaljevalo. V »triglnu« smo smolo znosili v klet, kjer je na tleh nastajal kup za sprotno mešanje z oblanci in žaganjem. Le

kdo je to mešanico spet nosil v kuhinjo za kurjavo? Še danes imam pred očmi, kako se je nalagala v štedilnik, ki je bil zidan kot pri vsaki hiši takrat. Ena, dva je bila žerjavica in topla kuhinja. Na štedilniku je vse vrelo, ne da bi bilo treba premikati »rinke«. Čez poletje smo se s kurjavo oskrbovali še drugače. Otroci smo bili spet polno zaposleni. Nobenega prostega časa ni bilo. Po kosilu je ata malo posedel za mizo, otroci pa smo že pripravljali voziček, ročni lojtrnik in vrečo ali dve, pa spet po Trncah, mimo Petrovca in Barbarnika na Kres, kjer nas je ata že čakal. On je hodil vedno po nadpoti, pri Mostarju se je odcepila in nato nad Foltkom ter Bedermanom. Od tu po do Bašač in še naprej smo v vrečo spravili vse, kar je bilo primerno za kurjavo: češarke, lubje, okleščke, suhe veje in vejice, ki smo jih sproti lomili, kakšno pa celo zataknili ob straneh na vozičku. Nihče od lastnikov teh gozdov našemu početju ni oporekal. Gmajna je bila počiščena. Ko je bila pred leti očiščevalna akcija, smo vreče polnili s ... Časi se spreminjajo. Naj povem še, da sva nabrano kurjavo vozili domov s sestro Marjeto, ata pa se je vračal sam po isti poti. Zelo naporno je bilo voziti in zavirati po strmini mimo Žana in cerkve. Na ovinku pred Barbarnikom se je pogosto prekucnilo, pa čeprav sva se že prej menili, kako bova speljali. Doma je bila spet akcija: spravilo skozi okno v drvarnico, ki je bila v hiši ob svinjaku. Za druženje na vasi ali za igre na ulici je bilo le malokdaj kaj časa, kajti ob petih je morala biti »kišta« v kuhinji polna kurjave. To je bilo moje redno opravilo. Včasih sem na to obveznost pozabila, prišla prepozno in tedaj je pela palica. Ta je bila vedno pri roki na kredenci v kuhinji. Sploh ni bilo časa za izgovor ali opravičilo. Spomnim se, da sem to palico zlomila in vrgla v štedilnik. Ja, ja, prinesiti sem morala novo in jo položiti na isto mesto. Kolikokrat sem jih še »fasala« z njo, pa ne vem več. Vse zaradi te naše kurjave. Otroci smo sodelovali pri vseh hišnih opravilih. V ponedeljek se je pralo. »Žajfali«, kuhali in spirali smo perilo v pralnici. Naša botra je prala tudi cerkvena oblačila in prte. Oprano in posušeno se je »štirkalo«, spet sušilo in nato »fajhtalo« – vlažilo. Posebno pri likanju sem ji pomagala. Najbolj zamudno je bilo likanje ministrantskih oblačil. Ta so bila »nafvdana« kot plisirana krila. Vezana z vrvicami in speta z bucikami so se zlagala v posebno podolgovato košaro in se nato z ostalim perilom nesla v »farovž«. Dokler smo imeli pujsa, je bilo treba za nastilj v Strano po praprot. Kar s srpom jo je mama žela, otroci pa smo jo zvezali v bale in jih kar po Malejevi strani prikotalili do Trnc. Poletni izlet je bil na Belščico. Hodili smo čez Lniče, Debelo brdo in Stamare do pastirske kočice na Srednjici. Po malici pri pastirju Jurcu pa še po dve vreči gorskega

mahu. Ta je bil dopolnilo v prehrani našega pujsa menda zato, da se mu čreva ne bi preveč zamastila. V svinjaku sta se kasneje zvrstili še ovca in koza. Ker je bil stari ata cestar, smo za krmo lahko pokosili vse obcestne zelenice. Spomnim se, da smo enkrat kosili celo na srenjskem rovtu. Kosec je bila mama, otroci pa grabljice in prevozniki. Seno smo nato v vrečah znosili na podstrešje, za hrano živalim. Prav zaradi tega nas je vedno skrbelo, da ne bi pogoreli, kajti saje naše smole so se včasih še kot iskre dvigale iz dimnika. Še posebno delovne pa so bile sobote. Takrat se je ribalo s sirkovo krtačo od kuhinje do zunanjih stopnic. Še dobro, da je bilo delo porazdeljeno. Mene po hiši delati ni prav nič mikalo. Za ta opravila je bila pripravna starejša sestra, Elica pa za »finaš« po kuhinji. Sama sem raje sodelovala pri čiščenju živalske staje in kurnika. Brat Rajko se je privajal ob starem atu na moška dela, Jana pa je bila še majhna. Še en poletni izlet nam je bil v veselje. Z vlakom smo se odpeljali do Planice. »Čuharca« je sopihala, nas pa so bolj kot gore zanimali kraji in železniške postaje. Iz Planice pa peš v Tamar, obvezno tudi do izvira Save Dolinke. Takrat, ko je vlak vozil še iz Ljubljane do Vrhnike, smo bili otroci vsako leto na počitnicah na Drenovem Griču. Tam je bila doma mama. Na kmetiji prav na griču je bilo za nas vse nekaj posebnega. Otroci smo spali na slamaricah na peči ali kar na tleh, včasih pa tudi v senu na kozolcu. Vodo smo pili iz korca kar ob »štarni« pred hišo. Z vlakom pa sva se z atom enkrat na leto odpeljala do Podbrda, od tam pa peš čez Petrovo Brdo po spodnji dolini do Zalega Loga. Ta pot pa je bila tako dolga in dolgočasna. Nagrada je bil ocvrt jajček na domačem maslu. Teta Ktra ga je celo malo »pocukrala«. Tako sem v jajček pomakala kruh doma samo za god.

Janez, Rajko in Aleš Bizjak ter njihova hiša leta 1960 (hrani Ema Trojar)